

**Устав Краљевине Југославије од 3 септембра 1931
год. са Законом о краљевој цивилисти, Законом о
устројству цивилне куће Њ. В. Краља,
Породичним правилником за чланове
Краљевског Дома и Законом о земаљској одбрани,
1934.**

Садржај

Одељак први. Опште одредбе

Одељак други. Основна грађанска права и дужности

Привремени закон од 10. маја 1920. год. (о народносним
мањинама) о уговору потписаном у Сен-Жермен-ан-Ле 10
септембра 1919. год.

Одељак трећи. Социјалне и економске одредбе

Одељак четврти. Државна власт

Одељак пети. Краљ

Закон од 28. новембра 1931. год. о устројству цивилне куће
Њ. В. Краља

Породични правилник за чланове Краљевског Дома од 5.
априла 1930. год.

Одељак шести. Намесништво

Закон о повишењу цивилисте Њ. В. Краљу од 14. априла
1922. год.

Одељак седми. Народно претставништво

Одељак осми. Управна власт

Одељак девети. Судска власт

Одељак десети. Државно газдинство

Одељак једанаести. Војска

Закон о земаљској одбрани

Одељак дванаести. Измене у Уставу

Прелазна наређења

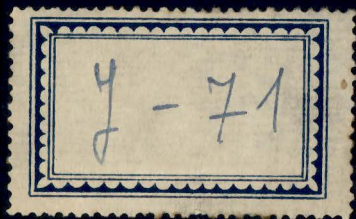
Закључне одредбе

342.4(497.1)

Св. ЗБИРКА ЗАКОНА Св.
протумачених судском и ад-
министративном праксом
190. издаје ГОЈКО НИКЕТИЋ 190.

УСТАВ

Краљевине Југославије

190 Св.

ЗБИРКА ЗАКОНА

протумачених судском и администра-
тивном праксом

Издаје Др. ГОЈКО НИКЕТИЋ

Св. 190

УСТАВ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ОД 3 СЕПТЕМБРА 1931 ГОД.

Са Законом о Краљевој цивилисти, — Законом о устројству
цивилне куће Њ. В. Краља, — Породичним правилником за
чланове Краљевског Дома, — и Законом о земаљској одбрани.

33429

ЧЕТВРТО ИЗДАЊЕ

БЕОГРАД

ИЗДАВАЧКО И КЊИЖАРСКО ПРЕДУЗЕЋЕ ГЕЦА КОН А. Д
12 КНЕЗ МИХАИЛОВА УЛИЦА 12

1934

КОМИТЕТ ЗА ЗАКОНОДАВСТВО
И ИЗГРАДЉУ НАРОДНЕ ВЛАСТИ
ВЛАДЕ ФНР.

Бр. књиге _____
„БИБЛИОТЕКА“

САДРЖАЈ

Одељак први. Опште одредбе (чл. 1—3) — — — — —	5
Одељак други. Основна грађанска права и дужности (чл. 4—20) — —	6
Привремени закон од 10. маја, 1920. год. (о народносним мањинама) о уговору потписаном у Сен - Жермен - ан - Ле 10 септембра, 1919 год.	
Одељак трећи. Социјалне и економске одредбе (чл. 21—24) — — —	14
Одељак четврти. Државна власт (чл. 25—28) — — — — —	14
Одељак пети. Краљ (чл. 29—40) —	15
Закон од 28 новембра, 1931 год., о устројству цивилне куће Њ. В. Краља —	15
Породични правилник за чланове Краљевског Дома од 5 априла, 1930. год. —	26
Одељак шести. Намесништво (чл. 41—49) — — — — —	32
Закон о повишењу цивилисте Њ. В. Краљу од 14 априла, 1922 год. — — —	35
Одељак седми. Народно претставништво (чл. 50—76) — — — — —	35
Одељак осми. Управна власт (чл. 77—99) — — — — —	44
Одељак девети. Судска власт (чл. 100 и 101) — — — — —	53

Одељак десети. Државно газдин-	
ство (чл. 102-107) — — — —	54
Одељак једанаести. Војска (чл. 108	
-113) — — — — — — — —	57
Закон о земаљској одбрани — — —	57
Одељак дванаести. Измене у Уста-	
ву (чл. 114-116) — — — — —	75
Прелазна наређења (чл. 117-119)	77
Закључне одредбе (чл. 120) — —	77

УСТАВ

Краљевине Југославије

од 3 септембра, 1931 год.

Одељак први. Опште одредбе

Чл. 1 — Краљевина Југославија је наследна и уставна монархија.

Чл. 2 — Грб је Краљевине двоглави Бели Орао у полету, на црвеном штиту. Врх обе главе Двоглавог Белог Орла стоји Круна Краљевине. На прсима Орла је штит, на коме су: бео крст на црвеном штиту са по једним огњилом у сваком краку, поред њега штит са 25 поља црвених и сребренастих наизменце а испод њих плави штит са три златне шестократе звезде и бели полумесец.

Државна застава је плаво-бело-црвена тробојка у водоравном положају према уставном копљу.

Чл. 3 — Службени језик Краљевине је српско-хрватско-словеначки.

Одељак други, Основна грађанска права и дужности

Чл. 4 — Држављанство је у читавој Краљевини једно. Сви су грађани пред законом једнаки. Сви уживају једнаку заштиту власти.

Не признаје се племство ни титуле, нити икаква преимућства по рођењу.

Привремени закон од 10 маја, 1920. год., о Уговору између главних сила савезничких и удружених и Државе Срба, Хрвата и Словенаца, потписаном у граду Сен—Жермен—ан—Ле 10 септембра, 1919 год.:

Чл. 1. — Држава Срба, Хрвата и Словенаца обавезује се да одредбе из чланова од 2 до 8 ове главе буду признате као основни закони, да никакав закон, никаква уредба и никаква званична радња не буду у противречности или опреци са тим одредбама и да се њима не може противставити ни један закон, ниједна одредба и ниједна званична радња.

Чл. 2. — Држава Срба, Хрвата и Словенаца обавезује се, да свима становницима да пуну и потпуну заштиту живота и слободе без обзира на порекло, народност, језик, расу или веру. Сви становници државе Срба, Хрвата и Словенаца имаће право на слободно вршење, како јавно тако приватно, сваке вере, религије или веровања, чије исповедање неће бити у супротности са јавним поретком и моралом.

Чл. 3. — Са резервом ниже поменутих Држава Срба, Хрвата и Словенаца признаје као српско-хрватско-словеначке припаднике, пуноправно и без икаквих формалности, аустријске, угарске или бугарске припаднике који на дан

ступања у важност овог Уговора имају, према даном случају, било свој домицил било своје завичајно право (pertinenza, Heimatsrecht) на територији која је призната или ће бити призната као саставни део државе Срба, Хрвата и Словенаца на основу уговора са Аустријом, Угарском или Бугарском или на основу сваког другог уговора закљученог у циљу регулisaња садашњих питања.

Међутим лица о којима је горе реч, ако су старија од 18 година, имаће право да, под условима предвиђеним поменутих уговорима, оптирају за свако друго држављанство које им стоји на расположењу. Опција мужа повућиће опцију жене, а опција родитеља повућиће опцију деце млађе од 18 година.

Лица која су употребила горепоменуто право биће дужна да у року од 12 месеци који следеју њиховој опцији, пренесу свој домицил у државу за коју су оптирала. Иста лица су слободна да сачувају непокретна добра, која имају на територији Државе Срба, Хрвата и Словенаца. Она могу са собом понети своја покретна добра сваке врсте. У том погледу неће се оптерећивати никаквим извозним царинама.

Чл. 4. — Држава Срба, Хрвата и Словенаца признаје као припаднике српско-хрватско-словеначке пуноправно и без икаквих формалности, лица аустријског, угарског или бугарског држављанства, која су рођена на поменутој територији од родитеља који на тој територији имају према даном случају било свој домицил било своје завичајно право (pertinenza, Heimatsrecht), па и ако она сама на дан ступања у важност овог Уговора немају на њој

било свој домицил било, према даном случају, своје завичајно право.

Међутим у року од две године од дана ступања у важност овог уговора, та лица моћи ће изјавити пред надлежним властима српско-хрватско-словеначким у месту становања, да се одричу српско-хрватско-словеначког држављанства и онда ће почети да се сматрају као припадници српско-хрватско-словеначки.

У том погледу мужевљева изјава сматраће се да важи и за жену, а изјава родитеља сматраће се да важи и за децу млађу од 18 година.

Чл. 5. — Држава Срба, Хрвата и Словенаца обавезује се да не чини никакве сметње вршењу права опције, предвиђеног уговорима закљученим или који се имају закључити између савезничких и удружених Сила с једне стране и Аустрије, Угарске или Бугарске с друге стране, а који допуштају заинтересованима да стекну српско-хрватско-словеначко држављанство.

Чл. 6. — Држављанство српско-хрватско-словеначко добиће пуноправно самим фактом рођења на територији Државе Срба, Хрвата и Словенаца, свако лице које се не може позвати ни на које друго држављанство по рођењу.

Чл. 7. — Сви припадници српско-хрватско-словеначки биће једнаки пред законом и уживаће иста грађанска и политичка права без обзира на расу, језик или на веру.

Разлика у религији, верском уверењу или вероисповести не сме да смета ни једном припаднику српско-хрватско-словеначком у уживању грађанских и политичких права, нити нарочито за пријем у јавне службе, звања и по-

части или за вршење разних занимања и индустрија.

Никакво ограничење неће се прописати против слободе употребе ма којег језика од стране сваког српско-хрватско-словеначког припадника, било у погледу вере, штампе или за издања сваке врсте, било на јавним зборовима.

И поред установе једног званичног језика од стране Владе Срба, Хрвата и Словенаца, даће се умесне олакшице српско-хрватско-словеначким припадницима других језика, а не званичног, да се могу послужити својим језиком, било усмено било писмено пред судовима.

Чл. 8. — Српско-хрватско-словеначки припадници, који образују етничке, верске или језичне мањине, уживаће исто поступање и исте гаранције правно и фактички које и остали српско-хрватско-словеначки припадници. Они ће, на име, имати иста права као и други да о своме трошку подижу, управљају и надзиравају добротворне, верске и социјалне установе, школе и друге васпитне заводе, с правом да се ту служе слободно својим језиком и слободно исповедају своју веру.

Чл. 5 — Ујемчава се лична слобода.

Нико не може бити узет на одговор, нити бити притворен, нити иначе ма од кога бити лишен слободе, осим у случајевима које је закон предвидео.

Незаконито лишење слободе је кажњиво.

Чл. 6 — Нико не може судити ненадлежни суд.

Чл. 7 — Нико не може бити осуђен док не буде надлежно саслушан или законим начином позван да се брани.

Чл. 8 — Казна се може установити само законом и применити једино на дела, за која је закон у напред рекао да ће се том казном казнити.

Чл. 9 — Ниједан грађанин не може бити изгнан из државе. Он се не може протерати у земљи из једног места у друго, нити заточити у једном месту, осим у случајевима које је закон изречно предвидео.

Нико се не може, ни у ком случају, протерати из свог завичајног места, без судске пресуде.

Чл. 10 — Стан је неповредан.

Власт не може предузети никакво претресање ни истраживање у стану грађана, осим у случајевима које је закон предвидео и начином како је закон прописао.

Незаконита повреда стана кажњива је.

Чл. 11 — Ујемчава се слобода вере и савести. Усвојене вероисповести равноправне су пред законом и могу свој верозакон јавно исповедати.

Уживање грађанских и политичких права независно је од исповедања вере. Нико се не

може ослободити својих грађанских и војних дужности и обавеза позивајући се на прописе своје вере.

Вере могу бити признате само законом. Усвојене и признате вере самостално уређују своје унутрашње верске послове и управљају својим закладама и фондовима у границама закона.

Нико није дужан да своје верско осведочење јавно исповеда. Нико није дужан да суделује у верозаконим актима, свечаностима, обредима и вежбама, осим код државних празника и свечаности и у колико то одреди закон за особе, које су подложне очинској, турској и војној власти.

Усвојене и признате вере могу одржавати везе са својим врховним верским поглаварима и ван границе државе, у колико то траже духовни прописи појединих вероисповести. Начин, како ће се те везе одржавати, регулисаће се законом.

У колико су у државном буџету предвиђени за верозаконе сврхе издаци, имају се делити међу поједине усвојене и признате вероисповести сразмерно броју њихових верних и стварно доказаној потреби.

Верски претставници не смеју употребљавати своју духовну власт преко верских богомоља или преко написа верског карактера или иначе при вршењу своје званичне дужности у партиске сврхе.

Исто тако ником није допуштено да у богомољама или приликом верских скупова и манифестација у опште врши ма какву политичку агитацију.

Чл. 12 — Сваком је слободно, у границама закона, изразити своје мишљење путем речи, живе или писане, сликама и другим сходним сретствима.

Чл. 13 — Грађани имају право удруживања, збора и договора у границама закона. Не може бити удруживања на верској или племенској или регионалној основи у партијско-политичке сврхе као ни у сврхе физичког васпитања.

На зборове се не може долазити под оружјем.

Чл. 14 — Грађани имају право молбе. Молбу може потписати један или више њих, као и сва правна лица. Молбе се могу подносити свима властима без разлике.

Чл. 15 — Наука и уметност су слободне.

Чл. 16 — Поред државних јавних школа могу постојати и приватне у границама закона.

Основно школовање је обавезно. Оно је у државним основним школама бесплатно.

Све школе морају давати морално васпитање и развијати држављанску свест у духу народног јединства и верске трпеливости.

Све установе за образовање под државним су надзором.

Чл. 17 — Неповредна је тајна писама, телеграфских и телефонских саопштења, осим у случају кривичне истраге, мобилизације или рата.

Сви они који повреде тајну писама, телеграфских и телефонских саопштења, казниће се по закону.

Чл. 18 — Сваки грађанин има право непосредно и без ичијег одобрења тужити суду државне и самоуправне органе за кривична дела, која би ови учинили према њему у службеном раду.

За министре, судије и војнике под заставом важе нарочите одредбе.

За штете које учине грађанима државни или самоуправни органи незаконитим или неправилним вршењем службе, одговарају пред редовним судом службеник као извршилац и држава, односно самоуправно тело.

Чл. 19 — Сва звања у свима струкама државне службе подједнако су доступна, под законским погодбама, свима држављанима.

Чл. 20 — Сваки држављанин ужива заштиту државе у страним државама. Сваком је држављанину слободно иступити из држављанства пошто испуни своје обавезе према држави.

Забрањује се издавање својих држављана.

Одељак трећи. Социјалне и економске одредбе

Чл. 21 — Брак, породица и деца стоје под заштитом државе.

Чл. 22 — Својина је зајамчена.

Садржина и обим права својине одређују се законом.

Екопропријација приватне својине у општем интересу допуштена је на основу закона, уз правичну накнаду.

Чл. 23 — Слобода рада и уговарања у привредним односима признаје се.

Држава има, у интересу целине, а на основу закона, право и дужност да интервенише у привредним односима грађана, у духу правде и отклањања друштвених супротности.

Чл. 24 — Као саветодавно тело у питањима привредним и социјалним установљава се Привредно Веће, које ће на тражење Краљевске Владе или Народног Претставништва давати своје стручно мишљење.

Привредно Веће сачињавају претставници привредних редова и стручњаци у привредним и социјалним питањима.

Начин састава и пословања Привредног Већа одређује нарочити закон.

Одељак четврти, Државна власт

Чл. 25 — Државна власт врши се по одредбама овога Устава.

Чл. 26 — Законодавну власт врши Краљ и Народно Претставништво заједнички.

Народно Претставништво састављају Сенат и Народна Скупштина.

Чл. 27 — Управну власт врши Краљ преко одговорних министара по одредбама овога Устава.

Чл. 28 — Судску власт врше судови. Њихове пресуде и решења изричу се и извршују у име Краља на основу закона.

Одељак пети. Краљ

Чл. 29 — Краљ је заточник народног јединства и државне целине; Он је чувар њихових свагдашњих интереса.

Краљ потврђује и проглашује законе, поставља државне чиновнике и даје војне чинове по одредбама закона.

Краљ је врховни заповедник све војне силе. Он даје ордене и друга одликовања.

Закон од 28 новембра, 1931 год., о устројству цивилне куће Његовог Величанства Краља:

§ 1. — Цивилна кућа Њ. В. Краља је посебно и самостално надлештво са делокругом означеним у овом Закону.

§ 2. — Цивилном кућом Њ. В. Краља управља Министар Двора, који се поставља Кра-

левим Указом на предлог Претседника Министарског савета и стоји непосредно под Краљем.

§ 3. — Цивилна кућа Њ. В. Краља дели се на три одељења и то:

1. — Канцеларију Његовог Величанства Краља;

2. — Маршалат Двора;

3. — Управу Двора.

Канцеларија Његовог Величанства Краља.

§ 4. — У послове Канцеларије Њ. В. Краља спада: пријем, припремање и достављање свију аката, које Њ. В. Краљ издаје, потврђује или проглашује на основу Устава и земаљских закона; одликовања која Њ. В. Краљ даје по сопственој иницијативи.

На челу канцеларије Њ. В. Краља стоји начелник.

§ 5. — Канцеларија се дели на три отсека:

1. — Политички отсек;

2. — Административни отсек;

3. — Дворска библиотека и архива.

Послове првога отсека води начелник, послове другог отсека води шеф отсека; отсек Библиотеке и архиве води библиотекар.

Надлежност отсека одређује се правилником, који прописује Министар Двора.

Начелник додељује у рад предмете појединим отсецима.

Маршалат Двора.

§ 6. — У послове Маршала Двора спадају: послови протокола, церемонијала, аудијенције и путовања.

На челу овога одељења стоји Маршал Двора, који може бити и војно лице.

Управа Двора.

§ 7. — У послове Управе Двора спадају: послови цивилне листе и апанаже; послови управе краљевским и крунским добрима, као и добрима осталих чланова Краљевског дома; сви послови економске, финансијске и грађевинске природе, који су у вези са цивилном листом и Благајном Њ. В. Краља; поклони, милостиње и задужбине које Краљ чини из својих средстава; постављање и отпуштање особља, које се плаћа из благајне Њ. В. Краља.

Министар Двора прописује потребне правилнике за вођење појединих посебних послова Управе Двора.

На челу овога одељења стоји Управник Двора, који може бити и војно лице.

Опште одредбе.

§ 8. — Особље Цивилне куће Њ. В. Краља, изузев особља које се плаћа из Краљеве благајне, спада у ред државних службеника грађанског реда; за њих у свему важе прописи Закона о чиновницима, у колико овим Законом није што друго одређено.

§ 9. — Број чиновника и осталих службеника, за које по § 8 овога Закона важе прописи Закона о чиновницима, одредиће се систематизацијом кад то буде одређено и за остале државне службенике.

§ 10. — Особљу у служби Цивилне куће, које се плаћа, из Краљеве благајне, припада на име принадлежности плата, лични и породични додатак на скупцу и специјални додатак у новцу и натури.

Министар Двора прописује правилник о службеним и дисциплинским односима овог особља и о величини њихове принадлежности.

Устав

§ 11. — Војна лица на служби у Цивилној кући Њ. В. Краља, задржавају ранг и припадности по закону о устројству војске и морнарице и стоје у дисциплинском погледу под Првим Ађутантом Њ. В. Краља.

§ 12. — Особље цивилне куће Њ. В. Краља стоји у дисциплинском односу под Министром Двора. Претседник Министарског савета прописаше уредбу о дисциплинској одговорности службеника Цивилне куће Њ. В. Краља.

§ 13. — За чиновнике Цивилне куће Њ. В. Краља прописаше правила за државни стручни испит Министар Двора (§ 14 став трећи Закона о чиновницима).

Чиновницима, који буду узети из других струка за чиновнике Цивилне куће Њ. В. Краља, при повраћају у ранију струку, време проведено на служби у Цивилној кући Њ. В. Краља рачунаће се у погледу напредовања као време проведено у њиховој струци.

§ 14. — Службеници Цивилне куће Њ. В. Краља, који се плаћају из Краљеве благајне, сматрају се у погледу личне и породичне пензије као државни службеници. Све одредбе Закона о чиновницима о личним и породичним пензијама државних службеника важе и за ове службенике Цивилне куће Њ. В. Краља.

Основ за одређивање личне пензије ових службеника као и основ за улагање у чиновнички пензионирани фонд је њихова плата одређена по § 10 овога закона, а време проведено у ефективној служби Цивилне куће Њ. В. Краља рачуна им се као ефективна државна служба.

Пензионисаним овим чиновницима као и њиховим породицама припада лични додатак на ску-

поћу према одредбама које важе и за државне службенике грађанског реда, узимајући за основ лични додатак на скупоћу који им је одређен правилником прописаним по § 10 овога закона.

При преласку у државну службу време, које су ови службеници провели у служби Цивилне куће Њ. В. Краља, рачуна им се као ефективна државна служба; они не могу добити вишу положајну групу од оне коју би по одредбама Закона о чиновницима могли имати да су све време провели у државној служби.

§ 15. — Мајстори разних заната и лични шофери на служби у Двору, без свршене занатлијске школе, са мајсторским писмом или положеним мајсторским испитом у дотичној групи, шофери са положеним шоферским испитом, кад буду навршили три године непрекидне и примерне службе и оцењени као стручно спремни за послове своје струке, могу се распоредити као ниже стручно особље сходно § 45 став први Чиновничког закона почев са X. групом. Њихово даље напредовање биће по одредбама овога закона и закона о чиновницима закључно са VII групом.

Ови мајстори и шофери при прелазу у државну службу за државне мајсторе и личне шофере ослобођавају се приправничке службе и полагања државног стручног испита.

§ 16. — Одлуке о службеним односима службеника Цивилне куће, за које важе прописи Закона о чиновницима, у колико по § 103 Закона о чиновницима спадају у надлежност Министра, доноси Претседник Министарског савета.

§ 17. — На предлог Претседника Министарског савета постављаће се Краљевим Указом чиновници почев од VII положајне групе навише; а за остале положајне групе као и пријем у службу, доносиће решење Министар Двора.

§ 18. — Претседник Министарског савета је наредбодавац првог степена по државном буџету Цивилне куће Њ. В. Краља.

§ 19. — Звања Цивилне куће Њ. В. Краља, за које важе прописи Закона о чиновницима, распоређују се:

I група: Министар Двора.

II група 1 степена: Маршал Двора. — Управник Двора.

II група 2 степена: Маршал Двора. — Управник Двора.

III група 1 степена: Маршал Двора. — Управник Двора. — Начелник Канцеларије Њ. В. Краља.

III група 2 степена: Маршал Двора. — Управник Двора. — Начелник Канцеларије Њ. В. Краља.

IV група 1 степена: Библиотекар. — Помоћник Управника Двора. — Шеф Отсека Канцеларије Њ. В. Краља. — Шеф Краљеве Благојне. — Управитељ Дворских пољопривредних добара.

IV група 2 степена: Библиотекар. — Помоћник Управника Двора. — Шеф отсека Канцеларије Њ. В. Краља. — Управитељ дворских пољопривредних добара. — Шеф Краљеве благојне.

V група: Библиотекар. — Управитељ дворских пољопривредних добара (§ 45 став 3 Ч. з.). — Секретар (§ 45 ст. 3 Ч. з.).

— Агроном Управе дворских пољопривредних добара (§ 45 ст. 3 Ч. з.). — Технички управитељ Двора (§ 45 ст. 2 и 3 Ч. з.). — Шеф Краљеве благојне (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Благојник (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Интендант (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Шеф Дворске гараже (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Шеф Дворске коњушнице (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Надзорник Двора (§ 45 ст. 2 Ч. з.).

VI група: Управитељ Дворских пољопривредних добара (§ 45 ст. 3 Ч. з.). — Секретар (§ 45 ст. 3 Ч. з.). — Агроном Управе Дворских пољопривредних добара (§ 45 ст. 3 Ч. з.). — Технички управитељ Двора (§ 45 ст. 2 и 3 Ч. з.). — Благојник (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Интендант (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Шеф Дворске гараже (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Шеф Дворске коњушнице (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Надзорник Двора (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Књиговођа Краљеве благојне (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Помоћник интенданта (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Економ (§ 45 ст. 2 Ч. з.).

VII група: Секретар (§ 45 ст. 3 Ч. з.). — Благојник (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Агроном Дворских пољопривредних добара (§ 45 ст. 3 Ч. з.). — Технички управитељ Двора (§ 45 ст. 2 и 3 Ч. з.). — Интендант (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Шеф Дворске коњушнице (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Књиговођа Краљеве благојне (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Економ (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Надзорник Двора (§ 45 ст. 1 и 2 Ч. з.). — Помоћник интенданта (§ 45 ст. 1 и 2 Ч. з.). — Архивар (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Експедитор (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Кореспондент (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Лични шофер Њихових Величанста-

ва Краља и Краљице и Њ. К. В. Престолонаследника (§ 45 ст. 1 Ч. з.).

VIII група: Пристав (§ 45 ст. 3 Ч. з.). — Књиговођа Краљеве благајне (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Помоћник интенданта (§ 45 ст. 1 и 2 Ч. з.). — Надзорник Двора (§ 45 ст. 1 и 2 Ч. з.). — Архивар (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Експедитор (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Кореспондент (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Лични шофер Њихових Величанстава Краља и Краљице и Њ. К. В. Престолонаследника (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Складиштар (§ 45 ст. 1 Ч. з.).

IX група: Књиговођа Краљеве благајне (§ 45 ст. 2 Ч. з.). — Надзорник Двора (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Експедитор (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Кореспондент (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Лични шофер Њихових Величанстава Краља и Краљице и Њ. К. В. Престолонаследника (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Складиштар (§ 45 ст. 1 Ч. з.). — Архивски чиновник (§ 45 ст. 1 Ч. з.).

X група: Лични шофер Њихових Величанстава Краља и Краљице и Њ. К. В. Престолонаследника. — Експедитор. — Кореспондент. — Складиштар. — Архивски чиновник.

§ 20. — Звање званичника имају: чувари Двора, дактилографи, стручни мајстори, машинисте, шофери и остали са квалификацијама из § 10 Ч. з.

Звања служитеља имају: лакеји, момци,очијаши, јакхачи, сеизи, собарице и остали са квалификацијама из § 11 Ч. з.

Распоред по положајним групама звања званичника и служитеља, за које важе прописи Закона о чиновницима, извршиће се Уредбом Претседника Министарског савета.

§ 21. — Накнада путних трошкова и дневница за путовања у земљи и иностранству чиновника и осталих службеника Цивилне куће Њ. В. Краља одредиће се Уредбом, коју ће прописати Претседник Министарског савета по саслушању Министра финансија.

Прелазна наређења.

§ 22. — За државне службенике поменуте у § 279 Закона о чиновницима као и за остале државне службенике Цивилне куће Њ. В. Краља, важе од дана ступања на снагу овога закона, прелазна и завршна наређења Главе XII Закона о чиновницима.

§ 23. — Из укупне суме кредита одобрених на личне расходе у Глави V буџета државних расхода за 1931/32 годину вршиће се исплате припадљивости чиновника распоређених по §§ 19, 20 и 21 овога Закона.

§ 24. — Чиновници, који се на дан ступања на снагу овога Закона затекну у служби Цивилне куће Њ. В. Краља на положају приправника, полажу испит за писара сходно § 46 Закона о уређењу Министарства иностраних послова.

Закључно наређење.

§ 25. — Овај Закон ступа на снагу када га Краљ потпише а добија обавезну снагу кад се објави у „Службеним новинама.”

(Службене новине Бр. 281 — ХС од 1 децембра, 1931 год.).

Чл. 30 — Краљ има право амнестије. Амнестијом се ниште правне последице кажњивог дела, али се њоме не могу вређати права приватних лица на накнаде штете. Амне-

стија се може дати пре почетка кривичног поступка, у току поступка и после извршне пресуде. Амнестија је општа или појединачна.

Краљ има право помиловања. Он може досуђену казну опростити, смањити или ублажити.

Право помиловања по делима кажњивим само по приватној тужби одређује Законик о судском кривичном поступку.

Чл. 31 — Краљ претставља државу у свима њеним односима са туђим државама. Он оглашује рат и закључује мир. Ако земља није нападнута, или јој рат није оглашен од које друге државе, за оглас рата потребан је претходни пристанак Народног Претставништва.

Ако земљи буде оглашен рат или она буде нападнута, има се одмах сазвати Народно Претставништво.

Чл. 32 — Краљ сазива Народно Претставништво у редован или ванредан сазив.

Краљ отвара и закључује седнице лично, престоном беседом или преко Министарског савета, посланицом или указом.

У случају кад Краљ отвара и закључује седнице престоном беседом Сенат и Народна Скупштина уједно заседавају.

И престону беседу и посланице и указ премапотписују сви министру.

Краљ има право распустити Народну Скупштину и наредити нове изборе. Указ о распуштању као и указ о новим изборима премапотписују сви министри.

Чл. 33 — Краљ не може бити у исто време поглавар друге које државе без пристанка Народног Претставништа.

Чл. 34 — Сваки писмени чин Краљевске власти премапотписује надлежни министар односно Министарски савет.

За све чине Краљевске власти одговара Министар односно Министарски савет, који је премапотписао.

За чине Краљеве као врховног заповедника војске, одговара Министар Војске и Морнарице.

Чл. 35 — Краљ и Престолонаследник пунолетни су кад наврше 18 година.

Краљева личност је неприкосновена. Краљу се не може ништа у одговорност ставити нити Краљ може бити тужен. Ово не вреди за Краљево приватно имање.

Чл. 36 — У Краљевини Југославији влада Краљ Александар I из династије Карађорђевић. Краља наслеђује Његово мушко потомство по реду прворођења.

Чл. 37 — Кад Краљ нема мушког потомства Он ће одредити себи наследника из побочне линије. У случају да Краљ до своје смрти није одредио себи наследника, Народно Претставништво, у заједничкој седници, бираће Краља из исте династије.

Чл. 38 — Краљевски Дом састављају: Краљица супруга, живи претци Краљеви у правој линији, из исте династије, са својим супругама, живи потомци Краљеви у правој линији са својим супругама и потомцима, рођена браћа Краљева и њихови потомци са својим супругама, сестре Краља владоца, и сви женски потомци до удаје, стриц Краља Александра I Кнез Арсен, Кнез Павле са супругом и потомцима, и то женски потомцима до удаје.

Односи и положај чланова уређени су статутом који прописује Краљ.

Породични правилник за чланове Краљевског Дома Краљевине Југославије Бр. 3031 од 5 априла 1930 год.

Чл. 1 — Чланови Краљевског Дома Династије Карађорђевице јесу: Краљица супруга, живи претци Краљеви у правој линији, а из исте Династије са својим супругама, живи потомци Краљеви у правој линији са својим супругама; рођена браћа Краљева и њихови потомци са својим супругама; сестре Краља Владоца и сви женски потомци до удаје; Стриц Краља Александра I Кнез Арсен; Кнез Павле са супругом и потомцима, женским потомцима до удаје.

Чл. 2 — Саобразно чл. 7 Закона о Краљевској Власти и о Врховној државној управи од 6 јануара, 1929., Краља наслеђује Његово мушко потомство из законитог брака по реду прворођења.

Чл. 3 — Краљ Владалац је врховни старшина и заштитник свима члановима Краљевског Дома.

Краљ одређује ранг члановима Краљевског Дома.

Чл. 4 — Синови Краља Владоца су Краљевићи, а сви остали чланови Краљевског Дома су Кнежеви и Кнегиње од Југославије. Сви носе титулу Краљевског Височанства.

Чл. 5 — Без Краљевог нарочитог одобрења и пристанка ни један члан Краљевског Дома не може извршити никакво дело или поступак јавног значаја нити ступити у какве год трајне обавезе ма према коме.

Краљ се стара свима сретствима да у Краљевском Дому увек без изузетка владају правила и обзири части, реда и примерног понашања, достојни Дома Краљевског.

Чл. 6 — Сви чланови Краљевског Дома дужни су сматрати и поштовати у лицу Краља старешину Свога Дома и помагати Му у вршењу Његовог старешинског задатка, савршеном и беспрекорном оданошћу и послушношћу.

Чл. 7 — Ниједан члан Краљевског Дома не може ступити у брак без претходног пристанка и одобрења Краљева.

Брак закључен противно горњем правилу, носи собом искључење из Краљевског Дома, лишење почаста и повластица даних члановима Краљевског Дома.

Чл. 8 — Одобрење Краљево за женидбу или за удају кога члана Краљевског Дома издаје се у облику нарочитог писма, које премапотписују Патријарх и Претседник Владе.

Чл. 9 — Кад који члан Краљевског Дома оснује засебну кућу и добије своје засебно имање, не може тога ради, изићи испод власти Краљевске, прописане овим Правилником и ду-

жан је послове своје куће водити уредно, не дајући повода никаквим жалбама.

У противном случају, Краљ има право да нареди све потребне мере за правилно вођење дотичне куће.

Чл. 10 — Без одобрења или пристанка Краљева, ниједан члан Краљевскога Дома не може се задуживати преко могућности отплате, која се обележава четворомесечним редовним приходима дотичнога члана.

Чл. 11 — Ниједан члан Краљевскога Дома не може примити нити наследство нити какву дотацију без пристанка и одобрења Краљева.

Чл. 12 — Чиновници у Двору, придодати ма коме члану Краљевскога Дома, или у засебним кућама Краљевскога Дома, биће постављени тек пошто Краљ то постављење одобри.

Чл. 13 — Краљ ће Својом наредбом одређивати у коме ће месту који члан Краљевскога Дома становати.

Промена места становања такође ће се одобравати или одређивати наредбом Краљевом.

Чл. 14 — Ниједан члан Краљевскога Дома не сме се, без одобрења Краљева, стално настанити, нити се примити службе какве на страни.

И крађа путовања чланова Краљевскога Дома на страну не могу се предузимати без претходног одобрења Краљева.

Чл. 15 — Чланови Краљевскога Дома имају се спремити за службу или рад у војсци, у просвети, у уметности или цркви, према својим нарочитим наклоностима.

Чл. 16 — Према врховном правилу Краљ, као старешина Краљевскога Дома, управља васпитањем свију чланова Краљевскога Дома и онда кад опште старање о васпитању деце припада њиховим родитељима.

Чл. 17 — Краљ ће се старати о свима потребама деце Краљевскога Дома на случај да би остала без родитеља.

Чл. 18 — Краљ има неограничено право да у Краљевском Дому држи ред Краљевскога Дома достојан свима сретствима којима располаже.

Чл. 19 — Установљава се за оцену и праву дисциплинских иступа Дворски Савет. У Дворски Савет улазе, под претседништвом Краљевим, Престолонаследник (ако је пунолетан), чланови Краљевскога Дома који су навршили 21 годину, Патријарх, Министар Претседник, Министар Правде, Претседник Државног Савета, Претседник Касационог Суда. Краљева је власт да дисциплинске иступе, по прописима овога правилника, или кад то сам нађе за потребно, изнесе, савета ради, на процену и расправу овога Дворскога Савета.

Чл. 20 — Дисциплинске казне, којима ће се Краљ служити у управи Краљевскога Дома јесу:

- а) Опомена, поверљива, или јавна за све чланове Краљевскога Дома која се записује;
- б) Укор поверљив или јаван за све чланове Краљевскога Дома који се записује;
- в) Одузимање једне трећине апанаже за време од једног до шест месеци;
- г) Искључење из свих почаста на краће или дуже време, поверљиво или јавно;

д) Искључење из Краљевскога Дома на краће или дуже време, по одредби, поверљиво, познато само члановима Краљевскога Дома, или потпуно јавно, које се с побудама штампа у службеноме листу;

ђ) Искључење из Краљевскога Дома. У случају овакве казне неопходно је саслушање Дворског Савета.

Под јавности међу члановима Краљевскога Дома разуме се саопштење дотичне дисциплинске казне свима члановима Краљевскога Дома.

Чл. 21 — Сваку казну, коју Краљ изрекне над чланом Свога Краљевскога Дома, Краљ може по своме нахођењу и опозвати, кад се та мера оправдава разложима поправке или уништењем узрока који су ту казну изазвали. Дворски Савет се у овом случају саслушава, ако је случај горе поменут у чл. 20 под ђ).

Чл. 22 — Спорови између чланова Краљевскога Дома не могу ићи на суд. Дворски Савет има дужност да учини све да се такав спор изравна. Ако се спор не може на тај начин окончати, нарочити Изборни суд, састављен од три судије, од којих Претседника одређује Краљ, а по једног судију свака парнична страна из редова чланова Краљевскога Дома или чланова Дворског Савета, пресуђује коначно спор. Она страна која се пресуди не покори има бити кажњена казнама под д) и ђ) чл. 20 према Краљевом нахођењу.

Чл. 23 — Када је Краљ малолетан, Његова права и дужности као старешине Краљевскога Дома вршиће до Његова пунолетства Краљица Мати. Ако би Краљ био без живих родитеља, власт старешине Краљевскога Дома вршиће члан Краљевског Дома, кога је Краљ од-

редио. Казну под, ђ) из чл. 20 само Краљ може изрицати.

Чл. 24 — Као старешина Краљевскога Дома Краљ располаже свима материјалним сретствима истога, и издаје све наредбе које су потребне по економним и новчаним пословима.

Чл. 25 — Краљу остаје право да у овом правилнику према приликама чини измене и допуне кад нађе за добро, као и да за све важније а непредвиђене случајеве издаје одлуке у споразуму са Дворским Саветом.

Чл. 26 — Овај Правилник ступа у живот од данашњег дана, а и обавезну снагу добија одмах.

(Службене новине Бр. 92 — XXXVI од 24 априла, 1930 год.).

Чл. 39 — Ступајући на престо, Краљ полаже пред Народним Претставништвом заклетву која гласи: „Ја (име) ступајући на престо Краљевине Југославије и примајући Краљевску власт, заклињем се свемогућим Богом, да ћу чувати изнад свега јединство народа, независност државе и целину државне области и да ћу по Уставу и законима владати, и да ћу у свима својим тежњама добро народа пред очима имати. Тако ми Господ Бог помогао. Амин.“

Чл. 40 — Краљ борави стално у земљи. Ако се покаже потреба да краљ иде из земље на краће време заступа га по праву Наследник Престола. Ако Наследник Престола није пунолетан, или ако је спречен, Краља ће заступати Министарски савет. Заступништво се врши по упуштвима која Краљ даје. Ово вреди и за слу-

чај Краљеве болести, која не ствара трајну неспособност.

За време отсуства Краља или Наследника Престола, Министарски савет нема права распуштања Народне Скупштине.

Заступништво Министарског савета може трајати најдуже шест месеци. По истеку тога рока ступају у важност уставни прописи о намесништву.

Одељак шести. Намесништво

Чл. 41 — Краљевску власт врши намесништво: 1) кад је Краљ малолетан, 2) кад је Краљ због душевне или телесне болести трајно неспособан да врши Краљевску власт.

У случају кад је Краљ трајно неспособан да врши Краљевску власт, о моменту образовања и престанку намесништва решава Народно Претставништво у заједничкој седници.

Кад Министарски савет нађе да је наступио случај Краљеве неспособности, он то саопштава Народном Претставништву заједно са мишљењем три лекара узета са домаћих медицинских факултета. На исти се начин поступа кад је у питању Наследник Престола.

Чл. 42 — Намесничка власт припада по праву Наследнику Престола ако је пунолетан.

Ако Наследник Престола из узрока побројаних у члану 41, не може да врши намесничку власт, онда ће намесничку власт вршити три лица, која је Краљ одредио нарочитим актом или тестаментом. Истовремено Краљ одређује сваком намеснику по једног заменика.

На случај да се упразни место намесника и његовог заменика, Народно Претставништво бира тајним гласањем, у заједничкој седници, новог намесника од двојице преосталих заменика. Ако је у животу само један заменик онда он долази без обзира на упражњено место намесника.

На случај да Краљ није одредио ни актом ни тестаментом намеснике или да услед болести или смрти одређених намесника и њихових заменика није могуће образовати намесништво од бар два намесника, Народно Претставништво бира тајним гласањем, у заједничкој седници, потребан број Краљевских намесника. Намесници могу бити само грађани Краљевине Југославије.

Пре него што узму Краљевску власт у своје руке. Намесници ће пред Народним Претставништвом положити заклетву: да ће Краљу бити верни и да ће владати по Уставу и земаљским законима.

Чл. 43 — Ако је један од тројице намесника привремено отсутан или спречен, друга два намесника моћи ће и без њега отправљати државне послове.

Чл. 44 — О васпитању малолетног Краља стараће се намесници.

О имању малолетног Краља бринуће се старатељи одређени Краљевим тестаментом. Ако преминули Краљ није одредио старатеља, именовати их намесници по саслушању Претседника Државног савета, Касационог суда и Главне контроле.

Чл. 45 — До ступања на дужност наместника Министарски савет ће привремено вршити, под својом одговорношћу, Краљевску власт.

Чл. 46 — У случају смрти или оставке Краљеве, Наследник Престола, ако је пунолетан, прима одмах Краљевску власт, објављује то народу прокламацијом и полаже прописану заклетву пред Народним Претставнишвом.

Чл. 47 — Ако Краљ по смрти својој није оставио мушког потомства, али би Краљица у време смрти Краљеве била трудна и на случај да Краљ није актом или тестаментом одредио наместнике, Народно Претставништво бира привремено наместнике, који ће вршити Краљевску власт само до порођаја. Влада је дужна поднети Народно Претставништво пре избора наместника мишљење три лекара узета са домаћих медицинских факултета о Краљичиној трудноћи. То исто вреди и за случај када би Престолонаследник преминуо а његова би жена била трудна у тренутку смрти Краљеве.

Чл. 48 — У случају кад престо према одредбама овог Устава остане без наследника, Министарски савет ће узети у своје руке Краљевску власт и одмах позвати Народно Претставништво у нарочити сазив, у коме ће се решити о престолу.

Чл. 49 — Цивилна листа Краљева одређује се законом. Једном одређена цивилна листа не може се повисити без пристанка На-

родног Претставништва ни смањити без пристанка Краљевог.

Краљевски наместници ће за време вршења своје дужности примати из државне благајнице онолико колико им на предлог Министарског Савета, одреди Народно Претставништво.

Закон о повишењу цивилисте Његовом Величанству Краљу Александру I од 14 априла 1922 год.

Чл. 1 — Цивилиста Његовом Величанству Краљу Александру I повећава се на 24 милиона динара годишње, од којих ће се до једне четвртине исплаћивати у монети ове земље, у којој би се трошила или у којој би се вршиле набавке, рачунајући према паритету француских франака.

Чл. 2 — Цивилиста по овоме Закону исплаћиваће се од 1 јануара, 1922 год. Потребна сума за ово унеће се у буџет за 1922 год.

Чл. 3 — Ова цивилиста не може се повећати без пристанка Народне скупштине, ни смањити без пристанка Краљевог.

Чл. 4 — Овај Закон ступа на снагу од дана када га Народна скупштина усвоји и Краљ потпише.

(Службене новине Бр. 92 од 28 априла, 1922 год.).

Одељак седми. Народно Претставништво Сенат

Чл. 50 — Сенат састављају сенатори: од Краља именовани и бирани. Сенатор не може бити млађи од четрдесет година.

Одредбе о броју бираних сенатора и њиховом избору прописује се законом.

Краљ може именовати толики исти број сенатора колико их је бираних.

Нико не може бити у исто време сенатор и народни посланик.

Чл. 51 — Мандат бираних сенатора траје шест година. Сваке три године Сенат се обавља изборима нових чланова за једну половину бираних сенатора.

Чл. 52 — Мандат сенатора од Краља именованих траје шест година. Они се могу на предлог Претседника министарског савета разрешити ове дужности услед физичке неспособности или ако су судом осуђени за кривична дела.

Именовани сенатори, ако су активни државни чиновници, не могу задржати чиновнички положај.

Чл. 53 — Сенат се састаје кад и Народна Скупштина а престаје радити кад и она.

Сенат сам испитује уредност мандата бираних сенатора и одлучује о њима.

Народна Скупштина

Чл. 54 — Народну Скупштину састављају посланици које народ слободно бира општим, једнаким и непосредним гласањем.

Народна Скупштина бира се на 4 године. Мандат народног посланика може престати и раније у случајевима које предвиђа изборни закон.

Одредбе о броју и изборима народних посланика прописују се законом.

Чл. 55 — Право бирачко има сваки држављанин по рођењу или прирођењу, ако је навршио двадесет и једну годину старости.

Официри активни као и подофицири и војници под заставом не могу вршити бирачко право ни бити бирани.

Закон ће решити о женском праву гласа.

Чл. 56 — Привремено губе бирачко право: 1) који су осуђени на робију (тамницу), или затвор дуже од годину дана, док се не поврате у права, 2) који су осуђени на губитак часних права за време док траје та казна, 3) који су под стециштем, 4) који су под старатељством и 5) који су пресудом изгубили бирачко право због изборних кривица.

Чл. 57 — За сенатора односно народног посланика може бити изабран само онај, који има бирачко право, без обзира је ли уведен у бирачки списак. Од сваког се сенатора односно посланика траже ови услови: 1) да је држављанин по рођењу или прирођењу Краљевине Југославије. Прирођени др-

жављанин мора бити настањен најмање десет година, рачунајући од дана прирођења, 2) да је навршио 40 односно 30 година старости и 3) да говори и пише народним језиком.

Губитак бирачког права повлачи и губитак мандата сенатора односно народног посланика.

Сенатори и народни посланици не могу бити у исто време државни лиферанти или државни предузимачи.

Чл. 58 — Активни државни чиновници не могу се кандидовати за сенаторе и народне посланике.

Полициски, финансиски и шумарски чиновници, као и чиновници Аграрне реформе, не могу се кандидовати, осим ако су то престали бити годину дана пре расписа избора.

Министри активни и на расположењу могу се кандидовати.

Чл. 59 — Сваки сенатор и народни посланик претставља цео народ.

Сви чланови Народног Претставништва полажу заклетву, да ће Краљу бити верни, да ће чувати изнад свега јединство народа, независност државе и целину државне области, да ће Устав чувати и добро народа пред очима имати.

Чл. 60 — Народно Претставништво сазива се Краљевим указом у престоници Бео-

граду у редован сазив сваке године двадесетог октобра.

Ако је у случају рата престоница измештена, Народно Претставништво састаје се у месту, које је Краљевим указом о сазиву одређено.

Редован сазив не може се закључити док не буде решен државни буџет.

Чл. 61 — Народна Скупштина прегледа сама пуномоћства својих чланова и одлучује о њима.

Чл. 62 — Народна Скупштина бира за сваки сазив из своје средине своје часништво.

Чл. 63 — Законске предлоге подносе по овлашћењу Краљевом, поједини министри. Право подношења законских предлога припада сваком члану Народног Претставништва, чији предлог писмено помогне најмање једна петина чланова Сената односно Народне Скупштине.

Чл. 64 — Законски предлог који Народна Скупштина усвоји шаље се Сенату на рад и обратно. Ако је законски предлог усвојен у целини и од Народне Скупштине и од Сената сматра се да је Народно претставништво предлог примило. Ако су учињене какве измене или допуне од Сената односно

од Народне Скупштине, онда се законски предлог враћа Народној Скупштини односно Сенату на решење. Када се ове измене и допуне приме од Народне Скупштине односно Сената, сматра се да је Народно Претставништво предлог примило. На случај да се Сенат и Народна Скупштина у пријему једног законског предлога у целини или у појединостима не сагласе, сматра се да је предлог одбивен и у истом сазиву се о њему не може више поново решавати. Ако се случај понови и у будућем сазиву, о томе законском предлогу одлучиће Краљ.

Чл. 65 — Краљ закључује уговоре са страним државама, али је за потврду тих уговора потребно претходно одобрење Народног Претставништва. За потврду чисто политичких споразума није потребно претходно одобрење Народног Претставништва.

За уговор, да туђа војска поседне земљиште Краљевине или да пређе преко њега, потребно је одобрење Народног Претставништва.

Народно Претставништво може, кад то изискује државна потреба, одлуком у напред овластити Министарски савет, да изда мере за неодложну примену предложеног уговора.

Државна територија не може се отуђити или разменити без одобрења Народног Претставништва.

Чл. 66 — Законе проглашује Краљ указом који садржи сам закон решен од На-

родног Претставништва. Указ премапотписују сви министри. Министар правде ставља на указ државни печат и стара се о обнародовању у „Службеним новинама“.

Закон добија обавезну снагу 15 дана по обнародовању у „Службеним новинама“, ако сам закон друкчије не одреди. Дан обнародовања у „Службеним новинама“ рачуна се.

Чл. 67 — Народно Претставништво има право анкете као и истраге у изборним и чисто административним питањима.

Чл. 68 — Сваки члан Сената и Народне Скупштине има права управљати министрима питања и интерпелације. Министри су дужни дати на њих одговор у истом сазиву.

Чл. 69 — Сенат и Народна Скупштина опште непосредно само са министрима.

Чл. 70 — У Сенату и у Народној Скупштини имају право да говоре само њени чланови, чланови владе и владини повереници за то Краљевим указом одређени.

Чл. 71 — Сенат и Народна Скупштина могу пуноважно решавати ако је на седници присутна једна трећина свих сенатора односно посланика.

За зуноважно решење потребна је већина гласова присутних. У случају равне подеље гласова предлог, о коме је гласано, сматра се да је примљен.

Чл. 72 — О сваком законском предлогу мора се гласати два пута у истом сазиву пре него што се он коначно усвоји.

Чл. 73 — Решавање Сената и Народне Скупштине у заједничком заседању бива само за случајеве за које је изрично речено.

Заједничким заседањима председавају претседници Сената и Народне Скупштине наизменично.

Чл. 74 — Сенатор односно народни посланик не одговара за глас који је дао као члан Сената односно Народне Скупштине.

За све изјаве и поступке при вршењу мандата било у седницама Сената или Народне Скупштине или у одборима, или у особитом изасланству или у особитој дужности по одредби Сената или Скупштине, сенатори односно посланици одговарају Сенату односно Народној Скупштини, по одредбама пословника. За оне изјаве и поступке, који садрже кривично дело, сенатор односно народни посланик одговара и пред редовним судовима ако Сенат односно Народна Скупштина даде за то одобрење. Но за увреде, клевете или злочине сенатор односно народ-

ни посланик одговара пред редовним судовима и без претходног одобрења Сената односно Народне Скупштине.

Чл. 75 — Без овлашћења Сената односно Народне Скупштине, њихови чланови не могу се за кривице учињене ван вршења мандата узимати на одговор нити лишити слободе док траје њихов мандат, осим кад се затекну на самом делу злочина или преступа. Али се и у томе последњем случају Сенат односно Народна Скупштина, ако је на окупу одмах извештава, и она даје или одриче овлашћење да се надлежни поступак продужи за време сазива.

Имунитетско право сенатора и посланика настаје даном избора односно наименовања.

Ако ко постане сенатор или посланик пре него што је над њим по каквој кривици изречена извршна пресуда, власт која врши извиђање и истрагу известиће о томе Сенат или Народну Скупштину, која даје или одриче овлашћење за продужење поступка.

Члан Сената и Народне Скупштине може се узимати на одговор само ради оног дела, за које је издан.

Чл. 76 — Сенату и Народној Скупштини припада искључиво право да у својој средини одржава ред преко свог претседника. Никаква оружана сила не може се поставити у згради нити у њезином дворишту без одобрења Претседника. Исто тако без његовог одобрења не могу никакви државни органи чинити у Сенату и Народној Скупштини акт власти.

Нико оружан не сме ући у зграду Сената и Народне Скупштине, осим лица која по пропису носе оружје и налазе се на служби код Сената односно Народне Скупштине.

Одељак осми. Управна власт

Чл. 77 — Краљ именује и разрешава Претседника министарског савета и министре. Претседник министарског савета и министри чине министарски савет, који стоји непосредно под Краљем. Министри се налазе на челу појединих грана државне управе.

Министар може бити и без портфеља.

Министри именују ниже државне чиновнике по одредбама закона.

Министри полажу пре ступања на дужност заклетву да ће Краљу бити верни и да ће радити по уставу и законима.

Чл. 78 — Краљ и Народна Скупштина могу оптужити министре за повреду Устава и земаљских закона учињену у службеној дужности. За штете, које министар учини грађанима незаконитим вршењем службе одговара држава а министар држави.

Чл. 79 — Министар може бити оптужен како за време трајања своје службе тако и за пет година после отступања.

Предлог, да се министар оптужи, мора се учинити писмено и мора садржати тачке оптужења.

Кад министра оптужи Народна Скупштина, одлука о стављању министра под суд има се донети већином од две трећине од укупног броја народних посланика.

Чл. 80 — Ближе одредбе о министарској одговорности садржи посебан закон.

Чл. 81 — Управна власт може издати уредбе потребне за примену закона.

Чл. 82 — Управа у Краљевини врши се по бановинама, срезовима и општинама.

Чл. 83 — Краљевина Југославија има девет бановина и то

1. Дравска са седиштем у Љубљани;
2. Савска са седиштем у Загребу;
3. Врбаска са седиштем у Бања Луци;
4. Приморска са седиштем у Сплиту;
5. Дринска са седиштем у Сарајеву;
6. Зетска са седиштем на Цетињу;
7. Дунавска са седиштем у Новом Саду;
8. Моравска са седиштем у Нишу;
9. Вардарска са седиштем у Скопљу;

Дравска бановина: обухвата део територије ограничен, од места где северна граница среза Чабар сече државну границу, државном границом према Италији, Аустрији и Мађарској до места, где државна граница према Мађарској избија на реку Муру (с. и. од Чаковца). Од реке Муре граница иде источном

односно јужном границом срезова: Лендава, Љутомер, Птуј, Шмарје, Брежице, Кршко, Ново место, Метлика, Чрномelj, Кочевје и Логаатец, обухватајући све поменуте срезове.

Савска бановина ограничена је са северне стране до реке Муре горе поменутом границом Дравске Бановине. Затим граница иде реком Муром и даље државном границом према Мађарској до места где ова напушта реку Драву, одакле иде Дравом и Дунавом до северне границе среза Илока. Од реке Дунава до реке Саве граница иде источном границом срезова: Вуковар, Винковци и Жупања, обухватајући ове срезове. Даље иде реком Савом до утока Уне, а по том Уном до североисточне границе среза Двор (ј. з. од Костајнице). Од овога места до Јадранског мора (Моралички канал) граница иде јужном границом срезова: Костајница, Петриња, Глина, Вргин Мост, југоисточном границом среза Војнић, источном границом срезова: Слуњ, Кореница и Д. Лапац. Даље граница иде јужном границом срезова Грачац и Госпић обухватајући и ове срезове. Од обале граница иде теснацом Љубашким, каналом Нова Пољана, између острва Маон и Планик и северно од острва Олиб и Слива до државне границе на Јадранско море.

Врбаска бановина: граничи се од североисточне границе среза Двор (ј. з. од Костајнице) реком Уном до њеног утока у Саву, затим реком Савом, источном границом срезова: Дервента и Грачаница до реке Босне код села Долца. Одатле иде југозападном границом среза Маглај до тромеђе срезова: Те-

шањ, Маглај и Жепче. Од ове тачке граница иде северном границом срезова: Жепче, Зеница и Травник до планине Влашић (Љута Грета к. 1740); одатле граница иде преко које те 1446 источном падином Лесине (к. 1433), к. 1057, Јелић к. 1192, к. 1018, к. 1139, Обреновац к. 1157, па преко Радање планине (к. 1366) и Игралишта (к. 1085) излази на Раковце (к. 1217). Одавде граница иде између села Подрипци и Султановићи, затим између села Гмића и Гувна на Осој (к. 888) и даље грebenом преко Шуљаге (к. 1533), Демировца (к. 1724) и Црног Врха (к. 1403) на М. Виторог (к. 1748). Од М. Виторога граница иде источном и југозападном границом Гламочког среза до спрам к. 1156 на планини Старетини; одатле граница пресеца у западном делу Ливанско поље и на Троглаву (к. 1913) избија на југозападну границе среза Ливно и иде њоме до на Велики Бат (к. 1851). Даље граница иде јужном и западном границом среза Бос. Петровац до тромеђе срезова Д. Лапац, Книн и Бос. Петровац. Одавде до североисточне границе среза Двор (ј. з. од Костајнице) граница иде означеном границом Савске бановине.

Приморска бановина: са северне стране граничи се означеним јужним границама Савске и Врбаске бановине све до тромеђе између срезова: Јајце, Бугојно и Травник (Раковце к. 1717). Од овога места граница иде источном страном среза Бугојна и северном границом среза Коњиц; за тим источном границом среза Коњиц и Мостар до тромеђе срезова: Мостар, Столац и Невесиње. Даље

иде границом среза Столац, обухватајући и овај срез. На Јадранском мору граница прелази Неретвљанским и Пељешачким каналом до државне границе на Јадранском мору.

Дринска бановина: ограничена је са западне стране до реке Саве означеним границама Приморске и Врбаске бановине и даље са севера реком Савом до утока реке Колубаре. Од утока Колубаре до западне границе Приморске бановине к. 2058 на пл. Трескавици (источна граница среза Коњиц) — иде источном границом срезова: Посавског (Обреновац), Тамнавског, Колубарског (Мионица) и Пожешког, обухвата срез Љубишки, даље иде источном границом среза Трнавског и Драгачевског, па источном, јужном и западном границом Моравског среза и даље јужном границом срезова: Ариљског, Златиборског, Вишеградског, Чајничког, Рогатичког и Сарајевског.

Зетска Бановина: ограничена је са северне стране означеном јужном границом Приморске и Дринске бановине, све до тремеће између срезова: Драгачевског, Жичког, Студеничког. Од ове тремеће до државне границе према Албанији гранична линија иде источном границом срезова: Студеничког, Дежевског, Митровичког, Дреничког и Подринског, обухватајући све ове срезове. Даље граница иде државном границом према Албанији до Јадранског мора.

Дунавска Бановина: са југозападне стране ограничена је означеним границама Дринске и Савске бановине, а са северне и североисточне стране државном границом према

Мађарској и Румунији до места где ова последња избија на реку Дунав. Иде Дунавом до источне границе среза Рамског а затим југоисточном границом среза Пожаревачког. Продужује источном границом срезова: Моравског, Лепеничког Крагујевачког и Гружанског до Дуленског Црног Врха (к. 919) на Гледићким планинама, одакле преко Кречана (к. 760) и Брзака (к. 822) избија на границу Дринске бановине на планини Котленик код Црног Врха (к. 768).

Морavsка Бановина: ограничена је са северне и источне стране државном границом према Румунији и Бугарској до јужне границе среза Лужичког (Код Дешчаног Кладенца). Одавде граница иде јужном границом срезова: Лужничког Нишког, Добричког, Прокупачког, Касаничког, Лапског и Вучитрнског обухватајући и ове срезове и на тремећи срезова Вучитрнског, Грачаничког и Дреничког избија на означену границу Зетске бановине. Даље граница иде на север означеним границама Зетске, Дринске и Дунавске бановине.

Вардарска Бановина: ограничена је са севера означеним границама Зетске и Моравске бановине, а са истока, југа и запада државном границом према Бугарској, Грчкој и Албанији.

Спорна питања о детаљним границама појединих бановина решаваће Министар унутрашњих послова.

Чл. 84 — Бановине су управне и самоуправне јединице.

Нарочити закон одређује поделу бановина на срезове и општине.

Организација општинских управа и делокруг њиховог рада уређује се особеним законима по начелу самоуправе.

Поједине градске општине могу бити законом и на другој основи уређене.

Чл. 85 — Град Београд са Земуним и Панчевом чине посебно управно подручје. Под ово управно подручје спадаће и сва сколна места која буду из бановине издвојена и буду ушла у састав општине београдске, земунске или панчевачке.

Чл. 86. — На челу бановине стоји бан. Он је претставник врховне власти у бановини. Бана поставља Краљ на предлог Претседника министарског савета.

Чл. 87 — Бан поставља, премешта, пензионише и отпушта управне чиновнике у бановини у границама надлежности одређене законом о банској управи.

Самоуправа

Чл. 88 — У свакој бановини, као самоуправном телу, постоји бановинско веће и бановински одбор.

Чл. 89 — Бановинско веће се бира на четири године општим, једнаким, непосредним гласањем према одредбама закона.

Веће бира из своје средине бановински одбор, који је самоуправни извршни орган у бановини.

Бан поставља и размешта бановинске чиновнике на предлог бановинског одбора.

Чл. 90 — Бановинска већа могу уређивати поједине гране бановинске управе и живота бановинским уредбама на основу овлашћења закона о уређењу бановина или другим законима.

Бановинске уредбе имају у дотичној бановини силу закона. Оне не смеју противуречити ни Уставу ни постојећим законима, иначе се у том смислу не могу примењивати.

Чл. 91 — Бановински одбор спрема предлоге бановинских уредаба, а о њима решава бановинско веће.

Бановинске уредбе проглашује и обнародује бан, који претходно тражи сагласност Државног савета по њиховој законитости. У случају да Државни савет сагласност одбије уредба се не може обнародовати.

Државни савет је дужан дати или одбити сагласност најдаље у року од месец дана. Ако се Државни савет у томе року не изјасни сматраће се да је сагласност дата.

Чл. 92 — Државна централна власт стара се да самоуправне власти врше своје законске дужности у одређеним границама и да не повреду који општи државни интерес.

Чл. 93 — Бан односно законом одређени државни орган, имају права обуставити сва решења бановинског већа и бановинског одбора или општинског збора и одбора, која су противна Уставу, законима и уредбама. Против решења бана има места жалби Државном савету у законском року.

Могу се такође обуставити и она решења и изјаве, које су штетне по опште државне интересе. У том случају жалба се подноси Министру унутрашњих послова у законом року.

Бановинско веће може се Краљевим указом распустити и пре истека четворогодишњег периода на предлог Министра унутрашњих послова и наредити нови избори за дојичну бановину.

Чл. 94 — Бановинско веће решава сваке године у свом првом сазиву бановински буџет за наредну годину по предлогу бановинског одбора.

Чл. 95 — Бановински Буџет одобрава Министар финансија, а Главна Контрола испитује његово извршење путем прегледа завршног рачуна.

Чл. 96 — Општине су самоуправна тела. Њима се особеним законима могу ставити у дужност и акта управне власти и оне их врше под надзором одређених управних органа.

Чл. 97 — Одредбе о организацији и надлежности бановинских и општинских самоуправних власти прописује закон.

Чл. 98 — За спорове управне природе установљавају се управни судови. Закон одређује њихова седишта, надлежност и организацију.

Чл. 99 — Државни Савет је врховни управни суд.

Посебним законом одређује се начин постављања чланова Државног савета као и став, надлежност и поступак његов.

Одељак девети. Судска власт

Чл. 100 — Судије су независни. У изрицању правде они не стоје ни под каквом влашћу но суде по законима.

Судови и судске надлежности могу се установити само законом.

Законом се прописује на који се начин бирају, постављају претседници судова и судије.

У породичним и наследним пословима муслимана суде државне шеријатске судије.

Чл. 101 — Судије свих судова су стални. Судија не може бити лишен свога звања нити ма из кога узрока уклоњен са дужности, против своје воље без пресуде редовних судова

или дисциплинске пресуде Касационог суда. Судија не може бити тужен за свој судски рад без одобрења надлежног суда.

Судија не може, ма и привремено бити упућен на другу плаћену или неплаћену јавну службу без свога пристанка и одобрења Касационог суда.

Судија може бити премештен само по своме пристанку.

Судија може бити у служби до навршетка седамдесет година свога живота. Пре тога рока судија се може ставити у пензију само по писменој молби или кад телесно или душевно тако ослаби да не може вршити своју дужност. Одлуку о пензионисању у овом последњем случају доноси Касациони суд.

Одељак десети. Државно газдинство

Чл. 102 — Сваке године Народно Претставништво одобрава државни буџет који вреди за годину дана.

Буџет се мора поднети Народној Скупштини најдаље за месец дана од дана њеног састанка у редовном сазиву. Једновременно са буџетом подноси се Народној Скупштини на увиђај и одобрење и завршни рачун последње истекле године.

Народна Скупштина не може предложене партије увећавати а може их смањити и изоставити.

Буџет се одобрава по партијама.

Начин састава и извршења буџета прописује се законом.

Уштеда једне буџетске партије или буџетске године не може се утрошити на подмирење потреба друге партије или године без одобрења Народног Претставништва.

Чл. 103 — Док не одобри поднесени јој буџет Народно Претставништво може одобравати дванаестине за један или више месеци. Ако је Народна Скупштина распуштена пре него што је буџет решен, буџет истекле рачунске године продужује се указом најдуже за четири месеца. Ако се и у том року буџет не реши може се Краљевим указом продужити буџет до краја нове буџетске године.

Чл. 104 — Државни порези и опште државне дажбине установљавају се само законом.

Влада подноси Народној Скупштини од Главне Контроле оверени извештај о извршењу закључених уговора о државним зајмовима и њиховом утрошку у смислу закона.

Чл. 105 — Пореска обавеза је општа и све су државне дажбине једнаке за целу земљу.

Краљ и Наследник Престола плаћају државни порез на приватно имање.

Никаква помоћ стална ни привремена, никакав поклон ни награда не могу се дати из државне благајнице, ако нису основани на закону.

Чл. 106 — Државном имовином управља Министар финансија у колико то закони друкчије не нареди.

О начину отуђења државних добара до неће се нарочити закон.

Право монопола припада држави.

Руде, лековите воде и врела и природне снаге својина су државна.

Начин давања рударских, индустријских или ма којих других повластица одређује се законом.

Чл. 107 — За преглед државних рачуна и надзиравање над извршењем државног и самоуправних буџета постоји Главна Контрола као врховни рачунски суд.

Претседника и чланове Главне Контроле бира Народна Скупштина из кандидационе листе, коју доставља Државни Савет и на којој је предложено два пута онолико кандидата, колико је празних места.

Одредбе о саставу, надлежности и поступку Главне Контроле прописује закон.

Законом се одређује у којим ће случајевима против одлуке Главне Контроле имати места жалби Касационом суду.

Главна Контрола прегледа, исправља и ликвидира рачуне опште администрације и свих рачунополагача према државној благајници. Она мотри да се не прекорачи ни један издатак по буџету и да се нека сума не преноси из једне буџетске партије у другу. Она завршује рачуне свих државних управа и дужна

је прикупљати све потребне доказе и обавештења.

Завршни државни рачун подноси се Народном Претставништву на решење са примедбама Главне Контроле и то најдаље за једну годину рачунајући од завршетка сваке рачунске године.

Одељак једанаести. Војска

Чл. 108 — Војна је обавеза општа по одредбама закона. Устројство и величина војске и морнарице прописује се законом. Формирање јединица у законом одређеном обиму прописује Краљ уредбом на предлог Министра војске и морнарице. Колико ће се војске држати под заставом, одређује се сваке године буџетом.

Закон о земаљској одбрани од 14 јула, 1930 год. са изменама и допунама од 28 априла, 1931 год.

Чл. 1 — За заштиту и одбрану земље употребиће се целокупна земаљска снага и сва материјална средства државе и њезиних држављана, а по одредбама овог Закона и Закона о устројству војске и морнарице.

Чл. 2 — Ради потпунога рационалног искоришћења свих земаљских снага и сретстава, предузеће се за време мира, неопходне припреме за општу државну мобилизацију, те да се ова може наредити и извршити, када наступи примена чл. 1 овога Закона.

Чл. 3 — Општа државна мобилизација обухвата: мобилизацију војне силе, саобраћаја, финансија, индустрије, пољопривреде и мобилизацију радне снаге.

Општа државна мобилизација наређује се Краљевим Указом на предлог Министра Војске и Морнарице и у сагласности са Претседником министарског савета, а изводи се по плану и посебним упутима, утврђеним још у миру по одредбама овог Закона.

Чл. 4 — За израду плана опште државне мобилизације и спровођење истога; за организацију целе земље и свих њених извора и сретстава за заштиту и одбрану земље; ради контроле над извршењем свих припремних радова за државну мобилизацију; као и ради контроле над извршењем саме државне мобилизације, оснива се „Савет Земаљске Одбране.”

Чл. 5 — Савет Земаљске Одбране сачињавају Претседник Министарског савета, министар војске и морнарице и два Министра које одреди Краљ.

Претседник Министарског савета је Претседник Савета земаљске одбране.

У Савет Земаљске Одбране улази као члан и Начелник Главног Генералштаба са консултативним гласом.

Чл. 6 — Савет Земаљске Одбране састаје се, по позиву Претседника Министарског Савета, кад год се укаже потреба.

У седнице Савета Земаљске Одбране могу се позивати по потреби и друга стручна лица у циљу обавештавања Савета о појединим питањима.

По свим питањима из надлежности Савета, по одредбама овог Закона, иницијатива потиче од Министра Војске и Морнарице, а и од осталих чланова Савета.

Одлуку доноси Претседник Министарског Савета а по саслушању мишљења чланова Савета Земаљске Одбране.

Одлуке су извршне.

Извршење донетих одлука припада надлежним Министрима.

Чл. 7 — Дужност је Савета Земаљске Одбране да, у случају примене чл. 1. овог Закона, а сходно чл. 6. Закона о Устројству Војске и Морнарице стави војној управи на расположење сва потребна средства ради одржавања моћи и способности војне силе за заштиту и одбрану земље.

У овоме циљу, у делокруг рада и надлежност Савета Земаљске Одбране, спада:

1 — Да утврди и спроводи план за општу државну мобилизацију и определи сваком Министарству улогу и послове око припреме и извршења ове мобилизације.

2 — Да утврди и спроводи план за морално и физичко васпитање народа и омладине за задатке, који им предстоје при одбрани земље.

3 — Да утврди и спроводи план: за развој и усавршавање целокупне саобраћајне мреже у земљи (сухопутне, железничке, водене, ваздушне, телеграфске, телефонске итд.); за развијање, усавршавање, израду и набавке свих саобраћајних и транспортних сретстава и потреба, а специјално оних, које су потребне Земаљској Одбрани; и за управу и рационално искоришћавање свих саобраћајних и транспортних сретстава у земљи са запосленим људством на њима кад наступи примена чл. 1. овог Закона.

4 — Да утврди план финансирања кад наступи примена чл. 1 овог Закона, обзиром на

потребу Земаљске Одбране и привредно-финансиско стање земље.

5 — Да утврди и спроводи план за развијање индустрије у земљи, нарочито оних грана индустрије, које су потребне Земаљској Одбрани и за употребу индустријских, рударских и других предузећа и постројења у земљи кад наступи примена члана 1. Овог Закона.

6 — Да ради благовремене и уредне исхране војне силе и становништва, кад наступи примена чл. 1. овог Закона, утврди план за организацију земље за производњу животних намирница и за њихово прикупљање, поделу и потрошњу.

7 — Да за поједине радове и службе Земаљске Одбране утврди план за употребу и свих оних лица која нису војни обвезници, или која по одредбама Закона о Устројству Војске и Морнарице нису остављена и употребљена на својим редовним дужностима, али која су још способна за извесне радове и службе у позадини војске, без обзира на пол.

8 — Да проучава и решава и сва остала питања која се односе на Земаљску Одбрану, а која захтевају сарадњу више Министарстава, обједињавајући при томе њихов рад.

9 — Да, кад наступи примена чл. 1. овог Закона, наређује све потребне мере, ради задовољења потреба Земаљске Одбране; и

10 — Да припреми потребне пројекте закона и одредбе за допуну постојећег законодавства, као и законска овлашћења у колико нису предвиђена овим Законом, а који би се имали декретирати кад наступи примена члана 1. овог Закона.

Чл. 8 — За покретање и проучавање свију питања из надлежности Савета Земаљске Одбране према чл. 7. овог Закона, за спровођење одлука Савета и старање да се донете одлуке извршују од стране надлежних Министарстава сходно члану 6 овог Закона, као и ради проучавања и покретања и свих осталих питања која се односе на Земаљску Одбрану, установљава се при Министарству Војске и Морнарице: „Инспекција Земаљске Одбране“, као непосредни орган Министарства Војске и Морнарице.

Састав Инспекције Земаљске Одбране прописује се Уредбом о формацији војске, а делокруг рада специјалном Краљевом Уредбом.

Чл. 9 — Инспектор Земаљске Одбране је у исто време и Секретар Савета Земаљске Одбране и као такав непосредно је потчињен Претседнику Министарског Савета. Присуствује седницама Савета предвиђеним чл. 6 и 7 овог Закона.

Инспектор Земаљске Одбране је чина ђенерала. На овај положај поставља се Краљевим Указом на предлог Министра Војске и Морнарице, а по претходном споразуму са Претседником Министарског Савета.

Чл. 10 — За проучавање питања која се подносе на решење Савету Земаљске Одбране, Инспектору Земаљске Одбране стоје на располагању стручни претставници одговарајућих Министарстава. Назначају их ресорни Министри по захтеву Инспектората а према природи предмета који се имају проучавати. Одређени претставници врше ову дужност поред своје редовне дужности.

По потреби Инспектор Земаљске Одбране може позивати на сарадњу и поједине струч-

њаке, индустријалце, проналазаче и др. из грађанства, кад му ови буду потребни и они су дужни да се овоме позиву одазову.

Чл. 11 — На спреми и извршењу опште државне мобилизације, према утврђеном плану сходно члану 3 и тач. 1 члана 7 овог Закона, раде сва Министарства предвиђена овим планом, а која у својој надлежности имају послове који се на ту мобилизацију односе.

Спрема и извршење опште државне мобилизације изводе се по посебним упутима које свако предвиђено Министарство израђује у својем делокругу, како за рад самог Министарства, тако и за све своје непосредно потчињене органе и установе и приватна предузећа свога подручја, а која имају да раде за Земаљску Одбрану.

Сви послови око спреме и извршења мобилизације војне силе и свега осталог што је са тим у вези, остају у надлежности Министарства Војске и Морнарице, по одредбама односних закона и уредаба.

Чл. 12 — Снабдевање појединим врстама потреба за Земаљску Одбрану, кад наступи примена члана 1 овог Закона, врше Министарства, која одреди Претседник Министарског Савета по мишљењу Савета Земаљске Одbrane, било од оних која у миру постоје, било од ново основаних у време рата.

Свако такво одређено Министарство снабдевања дужно је да снабдева сва остала Министарства и оно је једино одговорно за снабдевање опредељеном му врстом потреба.

Свако одређено Министарство снабдевања мора имати свој „Саветодавни Комитет“, чији је задатак да проучава и даје мишљења по свима

питањима која се односе на: проналажење, производњу, прибирање, извоз, набавку и смештај одређене му врсте потреба као и њихову подделу осталим Министарствима и становништву.

У ове комитете улазе претставници: одређеног Министарства снабдевања, осталих Министарстава, која ће се од дотичног Министарства снабдевати и претставници произвођача и трговаца одређених од надлежних комора, односно Главног Задружног Савеза. Претставнике из појединих Министарстава одређују ресорни Министри.

Чл. 13 — Свако Министарство снабдевања, одређено према члану 12 овог Закона, прикупља и сређује потребне статистичке податке и на основи ових података и захтева осталих Министарстава предвиђа и прорачунава:

1 — Количину свих врста потреба које оно има да осигура и подмири.

2 — Храну, сировине, полуфабрикате, фабрикате, инсталације, радну снагу као и све остало што је нужно за подмирење захтеваних потреба.

3 — Кодико се и којих потреба према тач. 2 овог члана Закона може произвести и наћи у земљи, колико и којих потреба треба осигурати из иностранства, а колико и којих потреба треба осигурати и задржавати у резерви у пасивним крајевима.

4 — Начин и сретства за појачање производње у земљи, за набавку у земљи и на страни, за прикупљање ових потреба као и за спремавање прикривања производа и других потреба.

5 — Место и просторије где прикупљене и набављене потребе треба сместити.

6 — Потребна транспортна и друга средства за производњу и за пренос до места, које је одређено за чување, односно до места употребе.

7 — Чување, поделу и контролу над потребама које осигурава; и

8 — Предвиђа и све остале мере које се покажу потребне и у корист снабдевања војне силе и становништва када наступи примена члана 1 овог Закона.

Чл. 14 — Ако наступи оскудица у извесним потребама, те се не могу подмирити сва потраживања, онда одређено Министарство снабдевања првенствено задовољава потребу војне силе а остатак распоређује сразмерно на друга Министарства према њиховој стварној потреби, а у духу директива Савета Земаљске Одбране и мишљења Саветодавног Комитета.

Чл. 15 — Набавке и увоз свеколиког материјала из иностранства, када наступи примена члана 1 овог Закона, како за потребе војне силе, тако и за остале битне земаљске потребе, могу се централисати само у једном Министарству, које одреди Претседник Министарског Савета по мишљењу Савета Земаљске Одбране. Оно врши и контролу над целокупним извозом и увозом и спречава извоз потребних и увоз непотребних артикала за Земаљску Одбрану. За све набавке у иностранству, одређено Министарство може образовати и нарочите органе од стручних лица заинтересованих Министарстава или и других корпорација а који би радили по његовим упутствима и контролом.

Чл. 16 — За поједине радове и службе Земаљске Одбране сходно тач. 7 чл. 7 овог

Закона, а по захтевима појединих Министарстава и мишљењу Савета Земаљске Одбране, сем стоке и преносних средстава и лица предвиђених Законом о Устројству Војске и Морнарице, Министар Војске и Морнарице, када наступи примена чл. 1 овог Закона, може ослобођавати од позива на војну дужност још и друге војне обвезнике, који су неопходно потребни државним надлештвима, самоуправним телима, пољопривреди, саобраћају и индустрији, но под условом: да су та лица квалификована за поједине специјалне послове, да за те дужности и послове нема лица која нису војни обвезници и да та лица нису и неопходно потребни војној сили.

Извесна од ових стручних лица, која нису државни чиновници, а која буду ослобођена од позива на војну дужност, могу добити још у миру на студију, и у рад поједина питања од интереса по Земаљску Одбрану. У истом циљу, поред просветних установа, могу бити употребљене и друге разне корпорације и удружења.

Сва лица из овог члана Закона ослобођена од позива на војну дужност и употребљена по државној потреби за дужности и послове Земаљске Одбране, сматрају се у свему као да су на војној дужности, и потпадају под војну дисциплину. Имају право, док су запослена, на државне принадлежности, у колико их већ не уживају, у износу који им на предлог Министра Војске и Морнарице и мишљењу Савета Земаљске Одбране, одреди Претседник Министарског Савета. Лица, која буду запослена код приватних предузећа, плаћају дотична предузећа.

Чл. 17 — Прикупљање, организацију, поделу и употребу радне снаге и преносних сред-

става, који не подлеже војној обавези, а који су према тач. 7 члана 7 овог Закона потребни Земаљској Одбрани за разне радове и друге службе у земљи и позадини, када наступи примена члана 1 овог Закона, може се ставити у дужност само једном Министарству, које одреди Претседник Министарског Савета по мишљењу Савета Земаљске Одбране. Време provedено на овим радовима и службама не рачуна се војну службу.

Дужност је тога Министарства:

1 — Да прикупља и сређује све податке о потребама за радном снагом и преносним сретствима свију категорија код свију Министарстава.

2 — Да води евиденцију о стручној радној снази и преносним сретствима који не подлеже војној обавези и стоје на расположењу за потребе Земаљске одбране.

3 — Да за Земаљску Одбрану проналази и прикупља радну снагу и преносна сретства и да их додељује онима, којима је потребна, а обзиром на прешност појединих радова.

4 — Да искоришћује радну снагу од војних обвезника и заробљеника, коју му војна управа буде ставила на расположење, стално или привремено, за радове у унутрашњости земље.

5 — Да регулише све погодбе за извођење појединих радова за Земаљску Одбрану и за контролу над овим; и

6 — Да предлаже Савету Земаљске Одбране припадљености и награде радном особљу.

Износ ових одређује Претседник Министарског Савета по мишљењу Савета Земаљске Одбране, с тим, да ће радно особље примати при-

надлежности од државе ако за њу ради, или од приватних предузећа код којих буде запослено.

Чл. 18 — Извршни послови око спреме и извршења опште државне мобилизације, око прикупљања и сређивања свију статистичких података ради искоришћавања свеколиких земаљских извора, као и послови око прикупљања свију потреба и сретстава за потребе Земаљске Одбране, спадају делом у надлежност војних обласних команда, а делом у надлежност државних управних власти по одредбама овог Закона.

У погледу свих ових послова државне управне власти примају и извршују директна наређења и упуте Министарстава која имају да раде на спреми и извршењу опште државне мобилизације сходно члану 11 овог Закона, као и Министарстава, која имају да се старају о снабдевању војне силе и становништва сходно члану 12. овог Закона и сходно њима, израђују своје упуте за општу државну мобилизацију и издају даља упутства и наређења, како потчињеним државним управним и самоуправним властима, тако и појединим предузећима своје територије, врше контролу над извршењем наређених послова по издатим упутствима и наређењима и уопште над целокупним њиховим радом у погледу припрема и извршења опште државне мобилизације а у границама своје надлежности.

Ко ово не изврши тачно и на време казниће се казном, одређеном у § 43 Војног кривичног законика.

Чл. 19 — Извршни послови око спреме и извршења мобилизације индустријских предузећа одређених за Земаљску Одбрану према тач. 5. члана 7 овог Закона, сасређују се у штабовима

команда армиских области. У томе циљу установиће се при свакој команди армиске области, као њен саветодавни орган: „Индустриски комитет” под претседништвом команданта армиске области. У тај комитет улази по један претставник Министарства трговине и индустрије, социјалне политике и народног здравља и Министарства саобраћаја и по један претставник индустријалаца, трговаца, занатлија и радника. Претставнике Министарстава одређују дотични Министри од оних, који су са службом у дотичном месту, а остале претставнике одређују њихове корпорације са територије дотичне армиске области.

Индустриски комитет састаје се, по позиву свога претседника, кадгод се укаже потреба.

Претседник комитета може да позива на седнице и друге експерте за разне специјалне гране индустрије, рударства, ит.д., и ови су дужни да се његовом позиву одазову.

Ближе одредбе о раду и дужностима ових комитета прописују се Правилником, сходно чл. 11, 13 и 25 овога Закона.

Извршни послови око спреме и извршења мобилизације свих осталих индустријских предузећа, која не буду одређена за Земаљску Одбрану и контрола над њиховим радом, долазе у надлежност одговарајућег Министарства, односно државне управне власти према чл. 11 и 18 овог Закона.

Чл. 20 — Извршни послови који се односе на исхрану војне силе и становништва, када наступи примена чл. 1 овог Закона, сасређују се у бановини код Пољопривредног одељења, код срезова и код општина.

Дужност је ових да стално прикупљају и сређују статистичке податке по пољопривредној грани и да по захтевима и упуствима Министарства снабдевања према члану 13 овог Закона и Министарства Војске и Морнарице предузимају све потребне припреме за организацију уредног снабдевања војне силе и становништва.

У томе циљу установиће се:

1) При свакој бановини и при Управи града Београда, као саветодавни орган „Комитет за исхрану.”

Комитет за исхрану код бановине, под претседништвом помоћника бана, образују: начелник пољопривредног одељења бановине, шеф отсека за пољопривреду и сточарство пољопривредног одељења, два члана општинског пољопривредног одбора из дотичног места које одреди бан и три пољопривредника и извозника из дотичног места које одреди бан из реда оних пољопривредника и извозника које му предложи Главни Задружни Савез у Београду.

Комитет за исхрану код Управе Града Београда, под претседништвом помоћника управника града, образују: начелник одељења за социјалну политику и народно здравље, два члана пољопривредног одбора општине града Београда, које одреди управник и три пољопривредника и извозника из Београда, које одреди управник града Београда из реда оних пољопривредника и извозника из Београда, које му предложи Главни Задружни Савез Краљевине Југославије у Београду.

Претседници комитета за исхрану могу по потреби позивати на седницу и друге стручне експерте.

Комитети за исхрану при бановинама и Управи града Београда, када наступи примена члана 1 овог Закона, постају и централни органи пољопривредне организације у бановини односно у подручју Управе Града Београда и управљају свима осталим пољопривредним организацијама у своме подручју.

2) При сваком срезу образује се: „Срески одбор за исхрану.” У тај одбор улазе: срески начелник, срески пољопривредни референт, два члана из среског пољопривредног одбора и два пољопривредника или извозника из дотичног места или среза, које одреди срески начелник.

3) У свакој општини образује се: „Општински одбор за исхрану”, и то из претседника општине, два члана општинског пољопривредног одбора и два пољопривредника или извозника из дотичне општине.

Дужност је среских и општинских одбора за исхрану:

1 — Да према добијеним упутима и наређењима по чл. 18 овог Закона предвиде и предлажу све потребне мере, те да се у њиховом подручју, кад наступи примена чл. 1. овог Закона, све земљиште обрађује, и одржи и развија пољопривредно-сточарска производња и да ради обрађивања земљишта и прибирања плодова предвиде и организују потребну радну снагу, стоку за рад, набавку алата, машина и свега осталог у чему се буде појавила оскудица због мобилизације војне силе и одласка људства и стоке у војне јединице.

2 — Да за време примене чл. 1. овог Закона воде тачну статистику и евиденцију о добијеним производима.

3 — Да прорачунавају и одобравају колико за време примене чл. 1 Закона сваки дом, према броју чланова, треба за себе да задржи од добијених производа.

4 — Да за потребе војне силе, од добијених вишкова производа, а према разрезу и упутству надлежних војних власти, тражену храну, у одређеном року, врстама и количинама предају под прописаним условима у одређена места; и

5 — Да за време примене чл. 1 овог Закона обезбеде обраду имања војних обвезника, исхрану и издржавање породица сиромашних војних обвезника на служби код војске и уопште исхрану цивилног становништва, на начин како то надлежни комитет за исхрану буде регулисао.

Претседници среских и општинских одбора за исхрану, за све недостајуће потребе и сретства свога делокруга рада обраћају се за помоћ, и то срески своје надлежном комитету за исхрану, а општински надлежном среском одбору за исхрану.

За све комитете и одборе узимају се као чланови личности: које не подлеже војној обавези, које имају стручне спреме за ове послове и које су познате као правични и савесни грађани.

Чланови комитета и одбора као органи поменутих власти за нетачно и неправилно вршење предвиђене дужности и наређења, а које се односе на Земаљску Одбрану, казниће се казном, одређеном у § 43 Војног кривичног законика.

Чл. 21 — Да би целокупна организација Земаљске Одбране, кад наступи примена члана

1. овог Закона, функционисала правилно, вршиће се, према потреби и у подесно време, пописи: људства, стоке, материјала свих врста, зграда, фабрика, рудника и свих других пољопривредних и индустријских предузећа а исто тако и пробна општа или делимична мобилизација: саобраћаја, индустрије, пољопривреде, радне снаге. Трошкове око овакве мобилизације сноси држава.

Ко се не одазове или се противи извршењу пописа или наређене опште или делимичне мобилизације, казниће се казном, предвиђеном у § 44. Војног кривичног законика.

Чл. 22. — Сваки проналазак користан по Земаљску Одбрану има се понудити на откуп прво држави. Оцену проналаска врши и висину откупнине одређује и предлаже стручна комисија. Чланове стручне комисије одређује Претседник Савета Земаљске Одбране, по предлогу Инспектора Земаљске одбране. Одлуке за откуп, односно за слободно располагање проналаском, доноси Претседник Министарског Савета по саслушању Савета Земаљске Одбране.

Ако проналазач не би пристао на висину откупнине, Савет Земаљске Одбране може да одобри или да забрани, ако је то у интересу Земаљске Одбране, да се дотични проналазак износи на јавност или прода којој страни држави.

Ако проналазач пре понуде или пре одлуке за откуп, или и после откупа, или после забране, буде изнео на јавност план (нацрт) свога проналаска или га прода којој страни држави, казниће се казном, одређеном у § 44, Војног кривичног законика. Овако исто казниће се проналазач и у случају, ако свој проналазак прода или уступи коме другом лицу, нашем

или страном поданику, ради изношења на јавност или ради продаје којој страни држави.

Чл. 23 — Ко у приправном, мобилном и ратном стању ма у којим заводима или предузећима, државним и осталим одређеним за Земаљску Одбрану ступи у штрајк или приправља штрајк или друге наговара или речима, претњом или иначе потстрекава на штрајк, као и она лица која саботажом или пасивном резистенцијом ометају правилан ток поверене им службе или рада, казниће се казном, одређеном у трећем одељку § 115 Кривичног законика.

Чл. 24 — За поступање због кривичног дела, предвиђених овим Законом, противу учинилаца дела — грађанских лица — надлежни су:

1) Грађански судови, ако су ова дела учињена у време мира; и

2) Војни судови, ако су ова дела учињена у приправном, мобилном или ратном стању, и то:

а) Војни суд за офицере ако су учиниоци дела државни чиновници; и

б) Дивизиски војни судови за све остале учиниоце дела који нису државни чиновници.

Чл. 25 — Ближе одредбе за примену и извршење одредаба овог Закона прописаће се Уредбом о Инспекцији Земаљске Одбране и правилима, које су дужни издати ресорни Министри према чл. 11 овог Закона а у сагласности са Претседником Министарског Савета.

Чл. 26 — Уредба о Савету Земаљске Одбране Ф.Б.Бр. 2834 од 25. јануара 1923 године престаје важити са даном ступања на снагу овог Закона.

Чл. 27 — Овај Закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се обнародује у „Службеним новинама”.

Препоручујемо Нашем Министру војске и Морнарице да овај Закон обнародује и о његовом се извршењу стара, свима Нашим Министрима и потчињеним властима да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

Закон од 14 јула, 1930 год. обнародован је у Службеним новинама Бр. 161 — LX од 18. јула, 1930 год.

Измене и допуне од 18 априла 1931 год., обнародоване су у Службеним новинама Бр. 101. — XXX од 7 маја, 1931 год.

Чл. 109 — Војни судови су независни. У изрицању правде они не стоје ни под каквом влашћу но суде по законима.

Судија првостепеног војног суда не може бити тужен за свој судски рад без одобрења војно-апелационог суда, а апелациони судија без одобрења Касационог Суда.

Пресуде војних судова разматра у последњем степену Касациони Суд.

Чл. 110 — Кривице које учине грађани у друштву са војском судиће грађански судови а за време рата војни судови.

Чл. 111 — Нико по навршетку двадесете године не може добити државну службу или у

њој остати, ако по одредбама војног закона није свој рок отслужио или од војне службе ослобођен.

Чл. 112 — За одржавање унутрашњег реда војска се може употребити само на захтев надлежне грађанске власти.

Чл. 113 — Страна војска не може се узети у службу наше државе, а ни војска наше државе не може се ставити у службу неке стране државе без претходног одобрења Народног Претставништва.

Одељак дванаести. Измене у Уставу

Чл. 114 — О изменама у Уставу решава Краљ са Народним Претставништвом.

Чл. 115 — Предлог, да се у Уставу што измени и допуни може учинити Краљ и Народно Претставништво.

У таквом предлогу морају се изреком именовати све тачке Устава, које би се имале изменити или допунити.

Ако је предлог учинио Краљ, он ће се саопштити Сенату и Народној Скупштини, па ће се затим Народна Скупштина одмах распустити и сазвати нова најдаље за четири месеца.

Ако је такав предлог потекао од Сената односно Народне Скупштине, о њему се решава на начин предвиђен за решавање законских предлога већином од $\frac{3}{5}$ од укупног броја посланика. Предлог иде затим пред Сенат односно Народну Скупштину која по њему решава већином од $\frac{3}{5}$ од укупног броја сенатора односно посланика.

Кад предлог на тај начин буде усвојен, Народна Скупштина ће се распустити а нова сазваће се најдаље у року од 4 месеца од дана када је предлог усвојен.

И у једном и у другом случају Сенат односно Народна Скупштина може решавати само о оним изменама и допунама Устава, које садржи предлог на основу којег је она сазвана.

Сенат односно Народна Скупштина доноси одлуку већином од половине више један од укупног броја својих чланова.

На случај да се Сенат и Народна Скупштина у пријему предложених измена или допуна Устава у целини или појединостима не сагласе онда је даље поступак исти као и за законске предлоге (Члан 64).

Чл. 116 — У случају рата, мобилизације, нереда и побуне, који би довели у питање јавни поредак и сигурност државе или кад су до те мере у опште угрожени јавни интереси, Краљ може, у том изузетном случају, указом наредити да се привремено предузму све изванредне, неопходно потребне мере у целој

Краљевини или у једном њеном делу независно од уставних и законских прописа.

Све изузетно предузете мере поднеће се накнадно Народном Претставништву на сагласност.

Прелазна наређења

Чл. 117 — До дана састанка Народног Претставништва Краљ издаје и проглашује законе указом.

Указ премапотписује Претседник министарског савета, ресорни министар и Министар правде.

Чл. 118 — Сви постојећи закони, сем закон о Краљевској власти и врховној државној управи од 6 јануара 1929 године, остају на снази док се редовним путем не измене или укину.

Чл. 119 — Одредбе члана 101 овог Устава неће се примењивати за време од пет година од дана ступања у живот овог Устава.

Закључне одредбе

Чл. 120 — Овај Устав ступа у живот и добија обавезну снагу кад се обнародује у „Службеним Новинама“.

О извршењу овог Устава стараће се Претседник министарског савета и сви министри.

Препоручујемо Нашем Министру правде да овај Устав обнародује а свима министрима да се о извршењу његовом старају, властима заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се поковавају.

Службене новине Бр. 200 од 3 септембра,
1931 год.

33429